

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Аріч Ю.Р.

курсант,

Науковий керівник: Антощук А.О.

кандидат юридичних наук,

викладач,

Навчально-науковий інститут № 1

Національної академії внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТИВ

На даний час проблема розкриття і розслідування злочинів терористичного характеру є однією з найбільш важливих і складних у справі боротьби зі злочинністю. У цьому плані розробка й удосконалення тактики слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій становить одне з головних завдань процесу розслідування. Найчастіше на початковому етапі розслідування терористичних актів здійснюються провадження огляду, допитів потерпілих і свідків, а також призначення та провадження експертиз.

Метою роботи є дослідження особливостей досудового розслідування терористичних актів на основі аналізу кримінально-процесуального законодавства України.

Процес розслідування терористичних актів як специфічний вид практичної діяльності характеризується рядом особливостей: наявністю загальної мети і призначення слідчих, розшукових дій, оперативних заходів і тактичних операцій, що потребує чіткої взаємодії суб'єктів розкриття злочину; значними масштабами виконуваних цими спеціалістами функцій в умовах дефіциту корисної інформації; жорстким лімітом часу і протидією зацікавлених у результатах розслідування осіб [6, с. 36].

Під поняттям «розслідування» терористичних актів слід розуміти – здійснювану відповідно до українського законодавства і норм міжнародного права діяльність суб'єктів боротьби з тероризмом, спрямовану на швидке та повне розкриття злочину, викриття винних та забезпечення правильного застосування законодавства, припинення та попередження вчинення терористичних актів, з метою захисту прав і свобод людини і громадянина та держави [2, с. 29].

Терористичні акти різняться великою кількістю способів їх вчинення та різноманітністю негативних наслідків, що суттєво утруднює типізацію слідчих ситуацій і розробку практичних рекомендацій з їх розслідування. Зауважимо, що типовими є такі способи вчинення злочинів терористичного характеру, як вибухи із застосуванням вибухових речовин і вибухових

пристроїв (63,5% від усіх способів злочину), а також захоплення заручників (28,8%) [4, с. 185].

Судово-слідча практика переконливо доводить, що ефективність розслідування складних, багатоепізодних кримінальних проваджень щодо терористичних актів, залежить не тільки від своєчасного й тактично правильного проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних й організаційних дій, використання результатів попередньо проведеної оперативно-розшукової діяльності у досудовому розслідуванні, але й від того, як вони поєднуються, взаємоузгоджуються між собою.

Завдання початкового етапу розслідування терористичних актів, можуть бути повністю і на належному рівні вирішені не шляхом провадження окремої процесуальної дії або випадкового набору дій, а лише на основі комплексу дій, пов'язаних загальною метою, загальним задумом і поєднаних в одне ціле в межах тактичної операції.

Правильне і своєчасне визначення предмета доказування позитивно позначається на організації досудового розслідування. Діяльність слідчого і прокурора стає більш послідовною, цілеспрямованою й ефективною, що сприятиме більш якісному і швидкому їх розслідуванню та посилить обґрунтованість і переконливість позиції державного обвинувача під час судового розгляду кримінальних справ даної категорії [2, с. 30].

Найбільш поширеною слідчою дією на досудовому слідстві при розслідуванні терористичних актів є безумовно огляд місця події, де спеціаліст відіграє поряд з слідчим, прокурором одну з найважливіших функцій по виявленню, фіксації, вилученні та дослідженні доказів.

Тактика огляду місця події при розслідуванні злочину терористичного характеру багато в чому визначатиметься слідчою ситуацією, що склалася. Перш за все, вона залежатиме від того, де стався вибух, чи проводилися перед цим контр терористичні заходи, який вони дали ефект, чи висували терористи свої вимоги, які погрози висловлювали, яка частина погроз була реалізована, чи не надходило додаткових погроз або інформації про можливість повторних вибухів [5, с. 136].

Як показує практика, найчастіше у ході огляду місць вибухів вилучаються деталі і осколки вибухових пристроїв, сліди вибухової речовини, описуються пошкодження і встановлюється заподіяний матеріальний збиток, вилучається одяг постраждалих, зіпсований, понівечений вибухом. Рідше виявляють сліди транспортних засобів терористів. Сліди злочинців при цьому виявляються досить рідко. Проте на місці вибуху можна вилучити недопалки сигарет, викурених (за словами свідків-очевидців) злочинцями, частки пошкодженого одягу і взуття, сліди пальців рук, сліди взуття, використаних злочинцями інструментів, потожирових слідів та ін. [3, с. 41].

Найбільш важливим є участь спеціаліста в залежності від слідчої ситуації, яка склалася на момент огляду місця події. Участь спеціаліста-вибухотехніка дозволяє правильно спланувати тактику огляду місця події, визначити епіцентр вибуху, територію огляду, бажану послідовність. Окрім того, його участь також необхідна, якщо є небезпека повторних вибухів, знаходження закамуйфльованих вибухових пристроїв.

Важливе значення при розслідуванні терористичних актів має використання спеціальних знань, які допомагають як при організації,

плануванні розслідування, так і при проведенні окремих слідчих розшукових гласних та негласних дій. Участь спеціаліста дозволяє використовувати найсучасніші ефективні досягнення та методики, що сприяє всебічному, об'єктивному, швидкому розслідуванню терористичних актів [7, с. 428].

На підставі розглянутих особливостей проведення оглядів при деяких видах злочинів і злочинної діяльності терористичного характеру хочеться відзначити таке. Незважаючи на те, що дані злочини не відрізняються латентністю, досліджувана категорія злочинності відноситься до однієї із самих складних для розслідування. Вона вимагає високої професійної кваліфікації, оптимального технічного оснащення розслідування. Лише одночасне дотримання цих умов дозволить досягти оптимальних результатів у розслідуванні терористичних актів.

Експертні дослідження є важливим елементом розслідування терористичних актів. Оскільки, слідчий не володіє спеціальними знаннями, результати експертних досліджень дають можливість визначити зміст та послідовність дій злочинця, чи була співучасть у вчиненні злочину, а якщо так, то яка участь (роль) кожного учасника злочину, виявити характерні риси злочинної діяльності, дозволяють виявити й використати максимальну кількість доказової інформації про певний елемент предмету доказування.

Експертизу за матеріалами кримінального провадження терористичних актів слід призначати тільки тоді, коли в цьому є дійсна необхідність, тобто коли без відповіді експерта та на певні питання неможливо встановити істину в справі. Неприпустимо призначати експертизу для вирішення питань, що не потребують таких спеціальних знань, які не виходять за межі професійної підготовки слідчого або прокурора, тобто на вирішення експерта не можна ставити питання правового характеру.

Серед експертиз, потреба в яких виникає під час розслідування терористичних актів, найпоширенішими є такі види експертиз: вибухотехнічна, фоноскопична, фізико-хімічна, трасологічна, судово-медична, судово-психологічна, судово-психіатрична. Враховуючи специфіку даного злочину та слідчої ситуації можливе призначення й інших видів експертиз [3, с. 42].

Важливою слідчою (розшуковою) дією для всебічного, повного та швидкого розслідування та розкриття терористичних актів є допит. Безпосередньо участь спеціаліста при проведенні вищезазначеної слідчої (розшукової) дії передбачена ч. 3 ст. 224, ч. 1 ст. 226, ч. 1 ст. 227 і ст. 491 КПК України [1]. Слід зазначити, що складність розслідування терористичних актів зумовлена ще і тим, що при проведенні допиту можлива участь спеціалістів з різних галузей науки та техніки. Найбільш поширеним є участь педагога, психолога, лікаря при проведенні допиту малолітніх та/або неповнолітніх осіб, відповідно до ч. 1 ст. 226 КПК України [1]. Однак слід зазначити, що вищезазначені спеціалісти залучаються до проведення допиту також свідків, потерпілих, а в деяких випадках підозрюваних [4, с. 186].

Таким чином, особливого практичного значення залучення та використання спеціаліста набуває його безпосередня участь при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій. При розслідуванні терористичних актів спеціальні знання часто використовуються при таких слідчих діях як огляд місця події, огляд трупа на місці події. При розслідуванні злочинів, вчинених

жінками можуть використовуватися спеціальні знання не тільки в галузі психології, психіатрії, медицини, але й в інших галузях наукового знання.

Отже, практика боротьби зі злочинністю постійно потребує підвищення ефективності слідчої діяльності, запровадження та використання новітніх ефективних засобів кримінально-процесуального і оперативно-розшукового забезпечення розслідування вчинення терористичних актів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10. – С. 474.
2. Баулін О. Обставини, що підлягають встановленню під час досудового розслідування терористичного акту / О. Баулін // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 4. – С. 28–38.
3. Білик І.М. Особливості залучення експерта при розслідуванні терористичних актів / І.М. Білик // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки» (м. Івано-Франківськ, 20–21 березня 2015 р.). – С. 40–44.
4. Бойко О.П. Окремі проблеми початку та організації досудового розслідування у кримінальних провадженнях про вчинення терористичних актів / О.П. Бойко // Проблеми протидії проявам тероризму, сепаратизму та екстремізму в сучасних умовах: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 25 вересня 2015 р.). – Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2015. – С. 185–187.
5. Комісарчук Р.В. Особливості тактики огляду місця події при розслідуванні терористичних актів / Р.В. Комісарчук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – Вип. 15(2). – С. 135–138.
6. Розслідування терористичних актів: навч. посіб. / М.А. Погорецький, Д.Б. Сергеева, О.Ю. Татаров, М.С. Цуцкїрїдзе; за ред. проф. М.А. Погорецького. – К.: Дакор, 2014. – 160 с.
7. Чорний Г.О. Особливості залучення спеціаліста при розслідуванні терористичних актів / Г.О. Чорний // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Право. – 2015. – Вип. 2. – С. 427–433.

Дубчак В.А.

судовий експерт,

*Київський обласний науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України*

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДИК ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ КОМП'ЮТЕРНОГО ОБЛАДНАННЯ, ЗОКРЕМА РОЗУМНИХ ГОДИННИКІВ, ПЛАНШЕТІВ, НАВІГАТОРІВ, З МЕТОЮ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСОБИ

Відповідно до чинного законодавства, злочином проти особи є посягання, кримінальну відповідальність за яке передбачено кримінальним кодексом України.

В сучасних умовах розвитку українського суспільства ставляться нові завдання перед судовою експертизою. Адже поява нових об'єктів, які можуть слугувати доказом, призводять до розширення кола експертних завдань, що